

הלכות תענית סימן תקסח

עליו התענית (ט) במנחה, צריך להתענות (הג"ח פ"א). יש אומרים שאם מצטער הרבה (כב) בתעניתו (כג) * יכול לפדותו (י) (כד) במוטו, והוא הדין באנס אחר (הרא"ש בשם הרמב"ם ורבינו יוחנן ג"ח פ"א); ונראה, ונראה (כה) בקבל עליו תענית בעלמא, אכל אם קבלו דרך נדר, צריך לקום נדרו: ג (כו) ימי שנדר להתענות סוף תעניות, (כז) * יכול (יא) לרחותם (כה) עד ימות החורף (כט) (ויכול ללוות יום ארץ ושלם יום קצר, דכל אחר מקרי יום) (פסקי מהרא"י סימן ס הגמ"ר): ד * ילש מי שאומר ששני ימים ושני לילות רצופים יש להשוותם (יג) לארבעים תעניות שאינם רצופים: הגה ויש אומרים, דבאדם הלש סגי לו בשני ימים רצופים, אכל אדם בריא (ל) שלשה ימים (הגהות מהניג"ש בשם מהר"י בר"ן). ונראה לי דכל זה לא מנדי אלא קמי שנתחייב לצום ארבעים ימים שאינם רצופים (לא) מכה (יג) תשובה כדי להצטער, ואז משיבין האי צער להאי צער, ועל פיוצא בזה נאמרו דינים אלו בדברי האחרונים ז"ל, אכל מי שנדר לצום ארבעים יום, (לב) צריך לקום מה שגבר, ולא גרע מי"ים וה' דאינו לנה ופורע, ואפילו למאן דאמר האפילו יום זה לנה ופורע, (לג) הקא מודה דצריך לקום נדרו; פל"שכן ארבעים יום (לד) שלפני (יד) יום-כפור שמתענים לזכר עלות משה בהר, (לה) שמי שקבל עליו, שאין להם פשולמין בשנים א' שלשה ימים רצופים: ה * המתענה תענית הלום פיוס-טוב או בחלו של מועד (לו) או בראש-חג או בהגה ופורים (לי) * או בערב יום-הכפורים, צריך (טו) למיתב תעניתא לתעניתא כדין

באר היטב

כ"ו תעניתים, דיום ראשון הוי תענית א' ואח"כ עולה כל שעה ליום א', ושעה לאו דוקא, דמקצת השעה כולה, מ"א: (יג) תשיבה, ומ"מ טוב יותר שיעים ספורים, שכל עת יהיה לבו נכנע ויהי חסאי נגדו סמיר, מ"א: (יד) * י"ב, ונתחיל להתענות אחר ט"ו באב ולא יתענה בשבת ד"ח, ע"ה, מ"א: (טו) למיתב, ותמתנה בריח ניסן א' בריח אב תענית הלום איצ למיתב תענית לתעניתו, דהא י"א דתענה להתענות קמי"ש סימן תקפ, מ"א, וכ"כ בסמ"ק ח"ת, ע"ש:

משנה ברורה

ללוות ולפרע: (כב) בתעניתו. הינו (כח) בתענית יחיד, אכל תענית שגוררים הצבור לא מנדי פדיון, אם לא שתתנו בן הצבור: (כג) יכול לפדותו וכו'. משום דאמרינן דצמא (כט) האדעמא דחכי קבל, דתענית נחשב לצדקה²⁵, וכינן שנותן דמי חלבו ודמו לצנינים נצא: (כד) במקומו. ושער הפדיון, (ל) העשירי לפי פשוטו, דהשעם, משום ששקול צער הממון נגד צער התענית, ועל-כך בכל אחד לפי מה שהוא²⁶: (כה) בקבל עליו תענית בעלמא. רוצה לומר, ולא יסד בשעת הקבלה לאיתנה יום, דביתר שצמא או הריני בתענית לקמרי, הינו כנודר ליום זה, וכג"ל בסעיף ב. ועין בבאור הלכה: ג (כו) מי שנדר להתענות וכו'. והוא הדין (לז) מי שנתחייב להתענות מפת תשובה: (כז) יכול לרחותם וכו'. רוצה לומר, אף דנדר היה בימי הקיץ מכל מקום שני לרחותם, (לז) אחריו שלא התנה שיהיו התעניות בימי הקיץ²⁶: (כח) עד ימות החורף. עין מגן אברהם דהינו דוקא בגאנס, שאינו יכול לקום תקף, אכל בלאו הכי אינו רשאי לרחותם, דחישנין שקמא ומת, אם לא שהוא זמן מועט עד ימות

(ט) במנחה, ע"ה: (י) במקומו. ושעורו לתן י"ב פשיטים שהם מטבע וזקיה, לבלתי ותעשירי: יתן לפי עשרו, מ"א: (יא) לרחותם. דוקא לזמן מועט, דחישנין שקמא ומת, מ"א, ע"ש: (יג) למ'. המתענים ג' ימים (ג') לילות נוהגים להתענות עוד ב' שעות בליל ד' שיהיה ע"ד שעות, סימן לדבר: שובה ישאל צ"ד ה' אלמדי, והאקלים בתחלת הלילה לא תסירו, שהוא כמנין 'סס"ד, מט"מ. והמתענה ב' ימים יתענה שעה א' בלילה ופשיט ג"כ שעה א' מבטי, דהוי כמו

באר הגולה

ותיב להשלים, ואינו יוצא מעין לו זה: * יכול לפדותו במקומו וכו', בקבל עליו תענית בעלמא. עין ברא"ש בשם הרמב"ם דאקדון דעת הוא דאדעמא דחכי קבל, ומה שאמרו לנה ופורע, הינו דבי פלוי דכר, אם יוצה יתן סתורם לצנינים ולא יתענה ואם יצא יפרע תעניתו, עד כאן דכריו. ונראה לענייני דעתו דאין לנו להקל בזה רק על"פ הטקסטים המבארים לעיל שישל ללוות ולפרע, דהינו בקבל עליו תענית סתמא, אכל באומר הריני התענית לפרע, דאי קמא לן דאינו לנה ופורע משום דיתד יום זה, וכל-שכן דאינו יכול להחליטו במקומו, ואף דהתראב"ד סמיר שרי, הינו משום דהוא כתיבא לה דאפלו בי"ים זה יכול ללוות, אכל לרדן דקמא לן דבי"ים זה וכן באומר הריני בתענית לקמרי אינו יכול להחליטו ליום אחר, ובנדאי דהוא הדין במקומו אינו יכול להחליטו. ואמרינן מצאתי בבאור הנראי במקורו על דין זה ועובד כמו שכתבתי, ולפי זה פשוט הביא-ע"ה וכל-שכן בתענית הלום אינו יכול לפדותו במקומו²⁵: * או בערב יום-הכפורים וכו'. עין לעיל בסמ"ק רפח במשנה ברורה סעיף קט"ן ה דמי שקשה לו המתענות יכול לקמף על דעת הש"ס וישא אחרונים דאחרי שערב יום-הכפורים אין צריך שיהי להתענות יום-הכפורים כפר לו, ואפלו בשאר תענית חובה גס"כ יש לקמף במקום הדתק על דבר הטקלין:

החורף²⁷, וכן פסק במתנה אפרים הלכות נדרים סימן טו דצריך לקום מיד, (לג) אף אם הנדר עזמ' אמר שקבלו היה שלא לעשותם מיד, פשיטא דנאמן מה שבינו לבין קונו: (כט) יכול ללוות וכו'. הינו פמה דאיתא לעיל בסעיף ב דלנה ופורע: ד * שלשה ימים²⁸, ונהגים (לד) להתענות עוד שני שעות בליל רביעי, שיהיה ע"ד שעות, סימן לדבר: שובה ישאל צ"ד ה' אלמדי; והאקלים בתחלת הלילה לא תסירו, שהוא כמנין 'סס"ד, והמתענים שני ימים רצופים, טוב שיתענו שעה אחת בלילה שאחר התעניות, ופשיטא גס"כ שעה אחת מבעוד יום והינו קדם התחלת התעניות], דאי יחשב כמו כ"ו תעניות²⁹, דיום ראשון הוי תענית אחד, ואחר-כך עולה כל שעה ליום אחד; ושעה לאו דוקא, דמקצת הי"ם כולו: (לא) מכה תשובה. הינו מפת תקוני תשובה המבאר בספרים³⁰, ומכל מקום טוב יותר שיעים ספורים, שכל עת יהיה לבו נכנע ויהי חסאי נגדו תמיד [מ"א]: (לב) צריך לקום מה שנדר. עין בפר"מ נגדים שמסתפק להפך, אם נדר להתענות שני ימים רצופים אם יכול לשנותם לצום ארבעים יום שאינם רצופים, עין שם: (לג) הקא מודה. דהתם אדעמא שצטער לא קבל עליו ולכן יכול ללוות, מה שאין בן הקא דסוף סוף יצטער, לכן צריך לקום מה שקבל עליו [ד"מ]: (לד) שלפני יום-הכפורים. ונתחיל להתענות (לז) אחר ט"ו באב, ולא יתענה בשבת וראש-חג, (לו) ואותם התעניות שמתענים למספר ארבעים יום אין צריך להשלים. ותמתנה אין צריך לקבל תענית לכל יום בפני עצמו, אלא יכול לקבל בפעם אחד בעת שמתחיל: (לה) שמי שקבל עליו, ואפלו לא אמר דרך נדר (לז) רק בקבלת תענית בעלמא: דה (לו) או בראש-חג. נראה דמתענה תענית הלום בראש-חג ניסן³¹ או בראש-חג אב דאין צריך למיתב תענית לתעניתו, דהא יש אומרים דתענה להתענות כס, כמו שקתוב סימן תקב: (לי) או בערב יום-הכפורים³², ונראה הנהגה נכונה, דא שאר ימים שאין אומרים תתנו, כחנש ניסן וליג' כמך וט"ו באב ושקט

שער הציון

(כח) ט"ו אדם, וכן משמע ברמב"ם יתום: (כט) אחרונים: (ל) מגן אברהם: (לב) פוסקים: (לג) אכל אם אמר שקבל על עצמו להתענות בימי הקיץ, פשיטא שאינו יכול לרחותם לימי החורף, דהוי בי"ים זה [פמ"ג], ומשמע מלשונו דלימי הקיץ של שנה אחרת יכול לרחותם, ויש לעין בדבר: (לז) המתיר-תשובה קדם מקום לזו: (לז) אחרונים: (לה) מגן אברהם בשם ע"ה: (לו) משה אפרים בסמ"ק תקפ"א: (לז) סג"א אברהם בשם דרכי-הש"ה:

הַלְבוּת תַּעֲנִית סִימָן תַּקְסָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כג]

תַּעֲנִית נֶחֱשֵׁב לְצִדְקָה²³.

23) ואף מי שמתענה, מבואר בגמ' (ברכות ו, ב) שבתענית ציבור עיקר קבלת השכר היא עבור הצדקה שנותנים לפרנסת העניים שהתענו באותו יום, וכתב המטה משה (אות תשנ"ד) סימן לדבר, שיתענית היא אותיות 'תת עני', וכן בהפטרות, כתבו התוס' (מגילה כא, א ד"ה הקורא) שמפטירים 'דרשו ה' דוקא בתפילת מנחה ולא בשחרית, משום שנאמר בה (ישעיה נ"א) "שמרו משפט ועשו צדקה", ולפי המבואר בגמ' בברכות (שם) שאגרא דתעניתא צדקה לעת ערב, משום כך נכון לאומרה לעת ערב אחר שנתנו צדקה. [והוסיף האלף למטה (סי' תרב ס"ק ח) שבפסוק זה מרומז 'צום' בר"ת למפרע].

[משנ"ב ס"ק כד]

בְּכָל אֶתְד לְפִי מָה שֶׁהוּא²⁴.

24) וכתב הרמ"א לעיל (סי' שלד סכ"ו) שהוא שיעור י"ב פשיטם לצדקה, וביאר במשנ"ב שם (ס"ק פא) שזה השיעור הפחות אם מתאפשר לו, והעשיר יוסיף לפי עתרו. ושיעור י"ח פשיטם [שנתחייב לתת לצדקה מי שהתחייב קרבן חטאת], כתב השו"ע הרב (שם סכ"ח) שהוא שיעור סלע של תורה, ושיעור הסלע בזמניו הוא 17 גרם בסף (מידות ושיעורי תורה פכ"ב ס"יא), נמצא ש"י"ב פשיטם הם כ-11.333 גרם בסף.

[ביה"ל ד"ה יחול]

תַּעֲנִית חָלוּם אֵינוֹ יָכוֹל לְפָדוֹתוֹ בְּמִנְיָו²⁵.

25) אמנם לענין עוונות ומיניקות, כתב במשנ"ב לעיל (סי' רב ס"ק ה) בשם הפמ"ג שאין להורות להן להתענות תענית חלום, אלא יפדו התענית בממון.

[משנ"ב ס"ק כז]

שְׁלֵא הִתְנָה שְׂקִידוֹ הַתַּעֲנִימִים בְּיָמֵי הַתְּקִינָה²⁶.

26) ואף שמי שהתחייב לעשות דבר אך לא פירש מתי, כתב הריטב"א (כתובות קא, ב ד"ה הנושא, הובא בב"י חו"מ סי' מב סי"ט) שעליו לעשותו בזמן הבא ראשון, ביאר הערך שי (ח"י"מ שם ד"ה בפסח) שרוקא בדבר שבין אדם להבירו אינו יכול לומר שאין דעתו על הזמן הראשון, הואיל והדבר תלוי בדעת מי שהתחייב כלפיו, אבל נדר הוא בין עצמו לבין קונו, ואם ידע שלא התכוון לזמן הראשון דוקא, רשאי לדהותו.

[משנ"ב ס"ק כח]

אִם לֹא שֶׁהוּא זָמַן מוֹעֵט עַד יְמוֹת הַתְּהִיף²⁷.

27) ושיעור זמן מועט עד ימות ה'תהיף (ס"ק יג) ששלושים יום דאי כבר נחשבים זמן מרובה.

[משנ"ב ס"ק ל]

שְׁלִישָׁה יָמִים²⁸ וכו', דָּאָז נֶחֱשֵׁב כְּמוֹ כ"ז תַּעֲנִימִים²⁹.

28) ואם מתענה שלושה ימים ממציאי השבת, כתב הרמ"א לעיל (סי' רצ"ט סי' ט) שישמע הבדלה מאחר, ואם אין לו מי שיבדיל עבורו, יבדיל בשבת מבעד יום. [וראה במשנ"ב שם (ס"ק ב) מה הדין כשמתענה שני ימים ושני לילות ממציאי שבת.

29) ומה שנחשב לכ"ז תעניות, כתב בשו"ת התם סופר (או"ח סי'

קעג, מובא באן בגליון השו"ע) שנראה שאינו מועיל לעלות למנין מ' תעניות [שאותן צריך לצום בשלמות, כגון בעל נדה, שצריך לצום כן על פי דברי הרוקח שכל דבריו דברי קבלה], אלא מועיל רק בתוספת, דהיינו אם כבר התענה מ' יום ורוצה להשלים למנין ס"ד תעניות כדי להתכפר, כפי המובא בספרי המקובלים האחרונים, יתענה ברציפות את שני הימים האחרונים מארבעים הימים, שאז יש בידו עוד כ"ד תעניות שהן בסך הכל ס"ד תעניות. [אכן, ראה בענינים אלו מה שנכתב בשער רוח הקודש דרוש ג].

[משנ"ב ס"ק לא]

הֲיָנוּ מִפְּנֵי תַּקְוַת הַשְּׂקִיָּה הַמְבֹאָר בְּקַפְרִים³⁰.

30) ובענין תעניות וסיגופים לשם תשובה, כתב באגרת הגר"א שראוי לאדם ליסר עצמו על ידי שמרגיל עצמו בשתיקה וירסן את תאוותיו, ומועיל בזה יותר מכל תעניות וסיגופים שבעולם. והגר"י קינבסקי הביא (קריינא דאגרתא ח"א עמ' קפ"ב אות קס"ו) מדברי הגר"א, שהדבר המועיל יותר מכל עינויים וסיגופים לכפר על חטאיו, הוא שיעסוק בתורה ובגמילות חסדים ובזה יוכפר עונו.

וענין זה של תעניות וסיגופים לשם תשובה, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' שלד ס"ק כו) שאינם קבועים לכל אדם, וגם לא בכל דור ולא בכל הזמנים, ונראה שצריכים לומר לבעל תשובה שהוא בעל דעת, שעליו להאמין באמונה שלימה שהקב"ה מוחל וסולח לכל השבים אליו באמת, ויחד עם עצרו על העבר צריך הוא להורות ולהלל לה' שנתן לו לב מבין לשוב אליו באמת.

[משנ"ב ס"ק לו]

תַּעֲנִית חָלוּם בְּרֵאשֵׁי-הַתְּהִיף נִסְקָה³¹.

31) וכן ה"ן שיום חופתו בראש חודש ניסן, כתב הרמ"א לקמן (סי' תקעג ס"א) שמתענה בו, מפני שהוא אחד הימים שמצוה להתענות בהם.

ואם היה ערב ראש חודש ניסן בשבת והתענה בה תענית חלום, כתב במשנ"ב לעיל (סי' רפ"ח ס"ק ז) בשם המג"א שרשאי למחרת בראש חודש להתענות תחת מה שהתענה בשבת, אמנם כתב שם שהתוספת שבת חלק על כך, ומשום שלגבי מי שאינו רגיל להתענות בתעניות צריקים ואירעה לו צרה, כתב המג"א (ריש סי' תקפ) שלא יתענה על צרתו בראש חודש ניסן, כיון שתמיד הוא נדהג בו איסור תענית, ואם כן הוא הדין שאין להתענות בו תחת מה שהתענה בשבת. אכן, במשנ"ב לעיל (סי' תכ"ט ס"ק יא) כתב בסתם כדעת המג"א שרשאי להתענות בו תחת התענית בשבת, וכן לענין מי שאירעה לו צרה, כתב לקמן (סי' תקפ ס"ק א) כדעת המג"א שלא יתענה בו כיון שאינו רגיל בכך.

[משנ"ב ס"ק לז]

א" בְּעָרְב יוֹם-הַפְּתִיחִים³².

32) וראה דעת הרמ"א לקמן (סי' תר"ד ס"א) שאסור להתענות בערב יום הביפורים אפילו תענית חלום, ומי"מ מי שמהמת חלום מתירא לנפשו ורוצה להתענות, כתב המשנ"ב שם (ס"ק ב) שיתענה עד הסעודה המפסקת, שהרי מן הדין די לאכול בו פעם אחת.

הלכות תענית סימן תקסח

מה באר הנולה

י' מילוא דרבי ירמיה
 תענית י"א
 כ' רבנן
 ל' הירושלמי
 ראבייה מ' תשובה
 ס' תרומה
 נ' אגדה
 ט' שמואל
 י"ב שבת
 כ' אביר
 ס' מפרקי

המתענה תענית חלום בשבת. (לח) ועין לעיל סימן רפח סעיף ד. ו (לט) אין תענית צבור בבבל לאסר במלאכה ולהפסיק מבעוד יום אלא תשעה באב בלבד, (מ) להלכה יחיד שקבל עליו תענית לא חשיבן שקרא תענית צבור קבל עליו, ומתיר בכלל, לומד מן הירושלמי שמתענה יום אחד לפני קריאת שמע, (מא) שמתענה יום אחד אמו באדר והשנה מעברת, (מב) תעניתה (טו) וכן באדר שני; הגה ויש אומרים דתעניתה בראשון (סח"ט ימח"י מ"ג), אם לא שמת בשנת העבור באדר שני דאז נוהגים להתענות בשני (ת"ח סימן רעה), וכן המנהג להתענות בראשון, (מג) מידה, יש מחמירין להתענות (יז) בשנייהם (פסקי מהרי"י בשם מהרי"י מולין); ח' אין צריך להתענות אלא (מג) ביום מיתה אביו (מד) ולא ביום (יח) קבורה; ט' אם ארע יום מיתה אביו בשבת או בראש-החדש, ידחה למחר; הגה

שערי תשובה

[מ] באדר. עב"ט. ועין בסמ"א ח"ב סימן פג שקמה על ה"טו, ודקמו כיון שהשנים שמתענים משום הרצף נקלו פאותה שנה, ונדוד דמי' ר"ב הפולד ביום שלשים כמי' תולש ותכניסם פהלכות קריח כו', נקצא יום שלשים הוא מקצת ר"ח שבו הוא פולד, וכו' שנתרע פולד ביום הפולד או סמוך לו או אח"כ איך אף בשנה השלישית כקלו יום א' דהנה יום שלשים, ע"פ הר"ב ביום שלשים הוא מולד הקנה יקנה לו יא"צ ביום הפולד לטהור נר ולומר קריש של אביו, וכן להפוך, אם ביום דמיתה קנה ר"ח כקלו ביום א' ובשנה אחרת קנה כקלו שני ימים יקנה לו יא"צ ביום הפולד כמו בשנה ראשונה, הפסק ה"טו חמשה ימים קשנה טיוב שלשים ליום כ"ט, דאיכא בל מי שקרא"צ עליו בחודש הזה תחת לאחוריו כו', ע"ט. ועין בפמ"מ מ"ר סימן י' ששקפן בדברי הפ"י ומביא דקדוהו ביום שיום זה הוא בלשון ב"א ר"ח ר"ח לעולם נקבע בריח, ובלשון נהגין בדברי המביא קנה, ועין בחשובות גבתי-שאלו סימן עג קמת אביו כשנת העבור בעריה אדר שני שהוא כ"ט לאדר ראשון יתענה בשנה ששוקה בכ"ט באדר ולא בכ"ט שבט, והביא שם מדברי הבי"ח ט"ס ח"ב שקמה בזה על מי' בספר חסידים סימן תשי"ב ש"ס דר"ח דף טו דקא"צ מלך אחר הרב שנים, ע"ט ועוד פהו תשובות בענינים אלו ותבארי בחלק י"ד א"ח. ועין לקמן סימן הרפ"ח בל"ב יא"צ שם שם

באר היטב

(מ) באדר. מי שמת אביו ביום ראשון ר"ח פקלו ולשנה הבאה חשון חסר ר"ח פקלו אינו אלא יום א', צ"ע מתי תענית, אם בכ"ט לחשון שהוא יום א' לפני ר"ח פקלו דהא לעולם יום שני עקר שמותים למעדות משני, או ימא דעב"פ הרי שם ר"ח עליו; ונ"ל דאם שנה ראשונה היא חסרה יקבע בכ"ט לחשון דיום ל' הוא נקמה לחודש העבר, אבל פשענה ראשונה היא ג"כ קל"ה איך צריך לקבץ היום בריח ולכן אף בשנים הבאים אחרים אף שהם חסרים יקבע בריח, דה"ל כמו בדר דאלינו אחר לשון בני-אדם, ועין ט"ו ס"ק ד. ועין סימן נה ס"ה, ואם מת ביום א' ר"ח אדר שני יתענה לשנה הבאה ביום ראשון ר"ח אדר ראשון ולא בכ"ט בו, דלעולם אדר ראשון עומד תחת אדר שני, מ"א: (יז) בשניהם. עין ב"י סימן חב ב"ש"י ובס"י. ובסנה"ג בלשם ט"ו ס"ה סי"ו קמ"ב דנ"ש להתענות בראשון, ובס"ה סימן תשיב כתב: אם מת אביו באדר ראשון יתנה מהתענה בשנה פשוטה בשבת ובאדר, ע"ש. וכתב ה"א: ולכ"ע האבלים אי"צ לתן לו קריש אלא פעם א', וכיוצא בזה קמ"ב המ"ט בלשם רש"ל: מי שאינו יודע יום שמת בו אביו יברר לו יום אחד אף אל יפני גבול לומר קדיש: (יח) קבורה. וכן האבלות לענין י"ב חדש נמי מחיל מיום המיתה, והנהו כאם נמשכה הקבורה איתו ימים ט"ו יום המיתה או מי שלא שטע שמת לו מת זמן הרבה מן המיתה אי"צ להתאבל אלא עד תשלום השנה מיום המיתה, עין ט"ו:

משנה ברורה

ובין יום-הכפורים לקבורה, אין צריך למיתב תענית למענינו [פמ"ג]: (לח) ועין לעיל סימן רפח סעיף ד. שם מבאר דין מיתב תענית למענינו: ו (לט) אין תענית צבור בבבל. והוא הדין בכל חוץ לארץ, פרמכת לקמן סימן תקעה סעיף י: (מ) הלקח יחיד שקבל עליו תענית לא חשיבן וכו'. מלשון זה משמע דבאדר-ראשון אם קבל עליו תענית חסר, חשיבן שקרא תענית צבור קבל עליו, וצריך להפסיק מבעוד יום ואסור במלאכה, ואולי דקתים, שאין מצוי להתענות⁽³³⁾ התענית-צבור המבארים לקמן בסימן תקעה סעיף ג, מסתמא נקנה אשתם תענית, וצריך שיהיו, ועין לקמן שם סעיף י מה שכתבנו בענין זה: ז (מא) שמת אביו או אמו באדר והשנה מעברת. רוצה לומר, שבשנה שמת בו אביו לא היה השנה מעברת⁽³⁴⁾, ובשנים הבאים אחר-כך אחרמי שנה מעברת, ועת המספר דקתם אדר הוא אדר שני⁽³⁵⁾, ויש אומרים להפך⁽³⁶⁾, וגם יש בענינו טעם דאין מצבירין על המצות: (מב) מידה, יש מחמירין להתענות בשניהם. עין במגן אברהם שפסק דאם קבל עליו בנדר להתענות יום שמת בו אביו או רבו, מחייב להתענות בשניהם, וכן הוא העקר לרי"א⁽³⁷⁾ [וכן קמ"ב הג"א], אכן אם לא קבל עליו בפרוש וכן מצד מנהגא⁽³⁸⁾, שמתנהג להתענות יום שמת בו אביו ואמו, אין צריך להתנהג לעולם אלא כמו שנהג בפעם ראשונה כשמתרמי לו השנה מעברת, דמעקרא אדעתא דהכי קבל עלה, אכן בפעם ראשונה גופא אם בא למלך פיצד לעשות, הנכון לומר לו (ל) שיתענה בשניהם [אכן אם קשה לו להתענות בשניהם⁽³⁹⁾, נראה ששוב יתור שיברר לו אדר הראשון, דכן הוא המנהג], אכן האבלים אין צריכין לתן לו קריש אלא פעם א'⁽⁴⁰⁾, וכיוצא בזה קמ"ב בלשם רש"ל: מי שאינו יודע יום שמת בו

שער הציון

(ל) ואם אינו יודע אם מת אביו באדר ראשון או בשני, יתענה בשני; ט"א, שוקי מוקמין סגסום על סוקתו ואקרינן סי סה"ט⁽⁴¹⁾, ועוד, שקרי יש אומרים שלעולם מהנין בשני [ח"א]: (לט) תשובה פנים מאירות ודוכא בשערי-תשובה, ובספר הגד"ש ע"פ גמ' דנ"ב נוסח פן: (מ) שערי-תשובה, וכן הסכים ביסודות-עקב: (מא) אחרונים:

תק"מ: 1 יום השנה להשקיה.

